

SOSYAL BİLGİLER 7

5.ÜNİTE

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

TEK FASİKÜL

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

sosyalciniz.wordpress.com

sosyalciniz.wordpress.com

SosyalBilgilerOgretmenlerii

TOPRAKTAN ÜRETİR, TOPRAĞI YÖNETİRİZ

Ekonomik faaliyetlerimizin birçoğunda topraktan yararlanırız. **Tarım, hayvancılık, ormancılık, endüstri** gibi sektörler toprak ile ilişkilidir. İnşaat sektöründe kullanılan **tuğla, kiremit, porselen, fayans ve cam** üretiminde toprak ham madde olarak kullanılır. Toprağın verimliliği ve yapısı bu sektörlerin gelişimini etkiler. Toprağın ekonomik önemi gün geçtikçe artmaktadır. Toprak tarım ve sanayinin vazgeçilmez unsurudur.

Endüstriyel: Her türlü sanayinin temel dayanağı topraktır. Toprağın endüstriyel önemi de eski çağlardan beri fark edilmiştir. Günlük yaşamda kullanılan ilk ev ve mutfak gereçleri topraktan yapılmıştır. Günümüzde **gıda, tekstil, inşaat ve metal endüstrisinin** temel ham madde kaynağı topraktır.

Tarımsal: Arkeolojik kazılar, ilk insanların toprağı bitki yetiştirmek amacıyla 8000 yıl önce kullanmaya başladığını göstermektedir. İnsanların toprağı yaptığı ilk müdahale sulama, ikincisi gübrelemedir (MÖ 4000). İlk ıslah işlemi ise teraslamadır (MS 600). Günümüz koşullarında toprak, tarım üretimi için hâlâ vazgeçilmez bir yetiştirme ortamı olarak önemini sürdürmektedir.

Toprak-insan ilişkisi insanlık tarihi kadar eskidir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de toprak önemini korumaktadır. Bunun en önemli nedeni toprağın **tarım ve tarıma dayalı üretim** için temel kaynak olmasıdır.

HİTİTLERDE; İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititlerin ekonomisinin temelinde toprağı bağlı üretim yani tarım ve hayvancılık vardır. Bu yüzden Hitit kralları gelişmiş bir "toprak yönetimi" uygulamışlardır. Hitit kralları **ülke arazisinin bir kısmını mülkiyet hakkını elinde tutmak şartıyla kullanım hakkını birtakım kişilere vermiştir.** İşletme hakkı verilen şahıslar, elde ettikleri kârla atlı arabaların masraflarını karşılamışlar ve asker beslemişlerdir.

Hitit Devleti'nin Anadolu'da uyguladığı toprak yönetimi ile daha sonra **Arapların, Bizanslıların, Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin** uyguladığı toprak sistemi arasında benzerlikler bulunmaktadır. Tarih boyunca tarımsal ağırlıklı bir ekonomik yapının hâkim olduğu devletler benzer sistemler uygulamıştır.

Anadolu'da yaşayan **Friglerin** en önemli geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Bu yüzden **tarım ve hayvancılığı koruyacak kanunlar koymuşlardır.** Friglerde öküz kesmenin ve saban kırmanın cezası ölümdür. Ayrıca ekili araziye zarar vermenin cezası da ağırdır.

ORTAÇAĞ AVRUPA'SINDA; İlk Çağ ve Orta Çağ toplumlarında toprağı sahip olan **senyör** veya **derebey** de denilen soylular sosyal, ekonomik ve siyasi gücün belirleyicisi olmuşlardır. Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde toprakların ve üstünde yaşayan köylülerin derebeyine ait olduğunu kabul eden bir yönetim şekli olan **feodalizm** ortaya çıktı.

Feodalite: Orta Çağ Avrupa'sına egemen olan siyasi, ekonomik ve sosyal sistemdir.

Feodal toplum düzeninde toprakla alınıp satılan köylülere **serf** denirdi. **Senyör** hem toprağın hem de serfin sahibiydi.

Feodalizmde senyör her türlü yargı yetkisine de sahipti. Feodalite aynı zamanda hukuki bir sistem olduğundan serfin senyör topraklarında çalışma mecburiyeti vardı. Çalışma şartları ve süreleri senyörce tayin edilirdi. Serfin topraktan ayrılması hâlinde senyörün onu bulup getirme ve tekrar toprakta çalıştırma yetkisi vardı.

İSLAM DEVLETLERİNDE;

Miri arazi: Müslüman devletlerde mülkiyeti devlete, kullanım hakkı halka bırakılan topraklara mirî arazi denilmekteydi.

İkta arazi: Devlet görevlilerine hizmet ve maaş karşılığı olarak verilen arazilerdir.

İkta sistemi başta Emeviler ve Abbasiler olmak üzere birçok İslam devletinde uygulanmıştır. İkta sistemini Büyük Selçuklular ve Türkiye Selçukluları da uygulamıştır.

SELÇUKLULARDA; Selçuklu Devleti'nin kurulması ile Oğuz Türkleri batıya göç etmeye başlamışlar ve bu durum Selçukluları güç duruma sokmuştur. Devlet hem **konargöçerlere yer bulmak** hem de **emniyet ve asayişini temin etmek** zorundaydı. Devletin yaşaması için askerî güce ihtiyaç vardı. Büyük Selçuklu veziri **Nizamülmülk** bu sorunu çözmek için toprak yönetimi konusunda önemli ıslahatlar yapmıştır.

Selçuklu Devleti konargöçer Türkmenlere **askerî hizmetleri karşılığında arazi dağıtımını yapmış** ve bu arazilere ait vergilerin toplanması işini askerlere bırakmıştı. Selçuklularda **ikta sahipleri** bütün ihtiyaçlarını (at, silah, yiyecek, içecek vb.) bizzat kendi iktalarından sağlamışlardır. Savaşlarda yararlılık gösterenler ise **ikta** vermek suretiyle ödüllendirilmişlerdir.

- Türkiye Selçukluları yeni fethettikleri toprakların iskânına ve hudut boylarının güvenliğine önem vermiştir. Bunun için devlete ait topraklar üzerinden elde edilen vergilerin geliri ile geçinen bir ordu kurmuşlardır.

- Türkiye Selçuklularının uyguladığı **ikta sistemi Osmanlı tımar rejiminin esasını teşkil etmiş** ve sistem XIX. yüzyıla kadar uygulanmıştır.

OSMANLILARDA; Osmanlı Devleti toprak sistemi olarak **Tımar Sistemini** uygulamıştır.

- Osmanlı Devleti'nde toprakların önemli bir bölümü miri arazi olarak adlandırılmıştır.
- **Miri arazi:** Mülkiyeti devlete ait olan topraklardır. Devlet bu toprakları işletmesi için üzerinde yaşayan kişilere verirdi. Toprağı iyi ekip biçmeyen veya üç yıl üst üste boş bırakanlardan toprakları geri alınır, başkasına verilir. Amaç; tarımda üretimin devamlılığını sağlamaktır.
- Miri arazinin en önemli bölümünü **dirlik arazi** oluştururdu.

Dirlik Arazisi: Geliri devlet memurlarına ve askerlere maaş ve görev karşılığı olarak verilen topraklardır. Dirlik, gelirlerine göre **has, zeamet** ve **tımar** olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Has: Senelik geliri 100 bin akçeyi geçen tımarlardır. Padişah ve hanedana mensup kişilere verilen topraklardır.

Zeamet: Senelik geliri 20 bin akçeden 100 bin akçeye kadar olan dirliklere denir. Subaşı gibi memurlara, eyalet merkezlerindeki defterdarlara ve sancaklarda alay beylerine verilir.

Tımar: Senelik geliri 20 bin akçeye kadar olan dirliklere denir. Tımarlar hizmet karşılığı sipahi askerlere verilir. Tımar sahipleri senelik gelirlerinden kılıç adı verilen belirli bir kısmın ayrılmasından sonra geriye kalan gelirin her üç bin akçesi için bir asker beslemek mecburiyetindedir.

- Osmanlı Devleti'nde toprak ve ordu sisteminin temelini **Tımar Sistemi** oluştururdu. Bu sistemde devlet tımarlı sipahiye belli bir toprak parçası verirdi.
- Tımarlı sipahi, emrindeki askerlerle bu toprağı ekip biçer, elde edilen gelir, askerlerin ihtiyaçları ve eğitimi için harcanırdı. Çok disiplinli bir asker topluluğı olan Tımarlı Sipahiler, savaş zamanında savaşlara katılırlardı.
- Tımar sahibi kanunlara uyduğu ve devlete sorumluluklarını yerine getirdiğı sürece toprağı işletmeye devam ederdi. Ancak ordunun düzenlediğı sefere katılmayan tımar sahiplerinin elinden tımarları alınırdı.
- Toprağın mazeretsiz arka arkaya üç yıl boş bırakılması, tımar sahibinin köylüye kötü davranması tımarın geri alınma sebeplerindendi. Köylünün tımar sahibine karşı sorumlulukları vardı. Köylünün toprağı terk etmemesi bunlardan biridir.

Tımar Sisteminin Faydaları

- ✓ Merkezi otorite güçlenmiştir. (Tımarlı sipahiler en uzak yerlerde bile güvenliği sağlamıştır.)
- ✓ Vergiler düzenli olarak toplanmıştır.
- ✓ Ülke bayındır (imar) hale getirilmiştir.
- ✓ Devlete yük olmadan asker yetiştirilmiştir.
- ✓ Toprak sürekli ekip-biçildiğı için üretimin devamlılığı sağlanmıştır.

Topraklar üç yıl üst üste boş bırakılırsa, bu kişinin elinden topraklar alınarak başkalarına verilmiştir. Bu durum **üretiminin sürekliliğini** sağlamıştır.

XVII. yüzyıldan itibaren bazı topraklar hak etmeyen ve tarımdan anlamayan kişilere tımar toprağı olarak vermeye başlandı. Yeniçerilerin tımarları ele geçirmesi, sipahilerin sayılarının azalması, dirlik gelirlerin azalmasına yol açtı. Bu nedenlerle bozulan **Dirlik Sistemi 1839'da yayımlanan Tanzimat Fermanı ile tamamen ortadan kaldırıldı.**

- Cumhuriyetin ilk yıllarında tarımın geliştirilmesi ve işletmecisi olan köylünün kalkınması için çalışmalar yapılmıştır. 1920'li yıllarda izlenen iktisat politikasının esasları büyük ölçüde Şubat 1923'te İzmir'de toplanan **Türkiye İktisat Kongresi**'nde kararlaştırılan ilkelere dayandırılmıştır.
- Bu ilkeler cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan tarım politikasının önceliklerini oluşturmuştur. **Aşar vergisi kaldırılmıştır. Ham maddesi tarıma dayalı sanayinin kurulmasına destek verilmiştir.**
- **Ziraat Bankası** yeniden düzenlenerek çiftçiye verilen krediler artırılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Türk çiftçisine örnek teşkil etmesi için Ankara'da Gazi Orman Çiftliği, Silifke'de Tekir, Yalova'da Baltacı, Tarsus'ta Piloğlu, Dört Yol'da Karabasmak gibi çiftlikleri yurdun değişik kesimlerinde faaliyete geçirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk bu çiftliklerini 1937 yılında çok sevdiği ve uğruna hayatını adadığı milletine bağışlamıştır.

Tarımı Destekleyen Kuruluşlar

- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
- GAP İdaresi Başkanlığı
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
- Ziraat Bankası
- Toprak Mahsulleri Ofisi
- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri
- Devlet Su İşleri

ÜRETİM TEKNOLOJİSİ HAYATIMIZI ETKİLİYOR

- İlk tekerleğin Mezopotamya’da MÖ 5000’lerde bulunduğu sanılmaktadır. Ancak o dönemde tekerlek seramik kap yapmak için **seramikçi çarkı** olarak kullanılırdı. Taşımacılık amacıyla **tekerlek** ilk kez Sümerlerin MÖ 3000’de geliştirdiği kağında kullanıldı.
- Çıkık** geçmişte yün eğirmek için kullanılan basit bir alettir. Günümüzde yerini **dokuma tezgâhlarına** bırakmış böylece **tekstil sanayisi** gelişmiştir.
- Dişli, çarkın hareketini değiştirmek veya iletmek için kullanılan basit bir mekanizmaydı. Günümüzde araba vitesi, kurmalı saat, mikser, bisiklet, el matkabı gibi makinelerde dişliler kullanılmaktadır.
- Buğday ve arpa eskiden de yıkanır, kurutulur ve değirmenlerde öğütülerek un hâline getirilirdi. Bu iş artık fabrikalarda büyük makineler tarafından yapılmaktadır.
- Tekerlek** üretim alanındaki birçok teknolojik gelişmeye zemin oluşturmuştur. Tekerleğin dişliler ile birleşmesi makinelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. **Makinelerde buhar gücünün kullanılması Sanayi İnkılabını başlatmıştır.**
- İnsanlık tarihinin dönüm noktalarından biri olan **Sanayi İnkılabı, insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçiş** olarak ifade edilebilir. Bu üretim şekli 18. yüzyılda İngiltere’de **dokuma** sektöründe ortaya çıkmış, kısa sürede başka alanlara yayılmıştır.

Sanayi İnkılabının Öncesi ve Sonrası

Önce, İnsan gücüne dayalı üretim yapılıyordu. Sonra, Makine gücüne dayalı seri üretime geçilmiştir.

Önce, Üretimin temel alanları tarım, hayvancılık ve zanaattır. Sonra, Üretim alanı genişlemiştir. Ham maddesi tarım ürünleri, madenler olan birçok yeni ürün ortaya çıkmıştır.

Önce, Uzak yerler insanoğlu için önemli bir sorundur. Sonra, Demir yolu, buharlı lokomotif, buharlı gemi, otomobil, telgraf aracılığıyla insanlar uzak mesafeleri yakınlaştırmıştır.

Önce, Dağınık bir yerleşim yapısının olduğu görülür. Sonra, Sanayi Devrimi nüfusun kentlerde toplanmasına yol açmıştır.

Önce, Üretim ve tüketim kısıtlıdır. Sonra, Fabrikaların açılmasıyla üretilen ürün miktarı artmıştır.

Önce, Geniş aileler yaygındır. Sonra, Çekirdek aile yaygınlaşmıştır.

Önce, Uygulanan teknik, tecrübe ve ustalık geleneğine dayanır. Sonra, Bilime ve teknolojiye dayanan teknikler geliştirilmiştir.

Geçmişten günümüze üretim teknolojileri

İlkel ziraat araçlarında en çok hayvan gücü kullanılıyordu. Günümüzde teknolojik olarak oldukça gelişmiş tarım aletleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. **İş gücüne duyulan ihtiyaç azalmış ancak üretim artmıştır.** Bu durum ticaretin gelişmesini sağlarken köyden kente göçlere de sebep olmuştur. **Kent nüfusu hızla artmıştır.**

Demire şekil vermek insan gücü istiyordu, uzun ve yorucu çalışma gerektiriyordu. Kömür, doğal gaz, elektrik, petrol gibi enerji kaynakları ile ısıtılarak büyük kazanlarda eritilen demire kalıplarla şekil verilmeye başlanmıştır. Burada üretilen ürünler **inşaat, makine ve ulaşımaya dayalı sanayi kollarının gelişmesini** sağlamıştır. Bu sanayi kollarında çalışan **işçi sınıfı** oluşmuştur.

Üretim teknolojisinin hızlı ilerlediği yerlerden biri de tarım olmuştur. Tarımsal üretimin nüfusun gıda ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması gibi sebeplerden dolayı daha fazla ürün elde etmek isteği ortaya çıkmıştır. Tohum ıslahı, makineleşme, kimyasal gübre ve sulama gibi gelişmelerle hibrit tohumlar da ortaya çıkmıştır.

Sanayi İnkılabı ile başlayan üretim teknolojisindeki hızlı değişim sosyal ve ekonomik hayattaki değişimi de beraberinde getirmiştir.

- Üretim teknolojisindeki gelişmeler ile nüfus yoğunluğu belli noktalarda toplanmış ve **şehirleşme hızlanmıştır.** Şehirleşmeyle **çevre sorunları** ortaya çıkmıştır.
- Ülkeler üretim teknolojisindeki araştırma ve geliştirme çalışmalarında yarış hâlinindedir.
- Yeni teknolojiyle üretim yapan **sanayileşmiş ülkelerin hem refah seviyeleri artmakta** hem de bu ülkeler dünya ekonomisinde ve politikasında etkin rol oynamaktadırlar.
- Teknolojinin gelişmesiyle üretimde makinelerin payı artmıştır. Bu durum **işsizliğin artmasına** neden olmuştur.

VAKIF DEMEK, MEDENİYET DEMEK

Geçmişten günümüze toplumlar kendi yapıları içinde sosyal yardım, dayanışma ve güvenlik ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurumlar oluşturmuşlardır. Günümüz modern toplumlarında tesis edilen sosyal yardım ve sosyal güvenlik uygulamaları geçmişte İslam toplumlarında vakıf müessesesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Vakıf: Bir hizmetin gelecekte de yapılması, sürüp gitmesi için, belirli koşullarla ve resmi bir işlemle bırakılan gelir, para ya da mülk.

- **Vakıf**, bireylerin yardımlaşma amacıyla sahip oldukları servet veya gelirin bir kısmını gönüllü olarak kamu yararına harcama gayesiyle ortaya çıkmıştır.
- Türk-İslam devletlerinde hükümdarlar, hükümdar anneleri ve eşleri, hükümdar ailesine mensup kişiler, devlet adamları birçok vakıf kurmuşlardır. Kurulan vakıfların hayır şartları belirlenmiştir.
- Selçuklu Türklerinin Anadolu'yu Türk İslam yurdu hâline getirme sürecinde vakıfların önemli katkısı olmuştur. Vakıflar sosyal ihtiyaçları karşılarken vakıf eserleri Türk-İslam sanatının en güzel örnekleri ile inşa edilmiş ve süslenmiştir.

Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Kayseri, Sivas, Konya, Çankırı, Divriği, Amasya, Kastamonu ve Tokat'ta **hastaneler** yapılmış ve hastaların tedavilerinin yapılması için vakıflar kurulmuştur. Vakıf eserlerinin çoğalmasi Anadolu'nun bayındır hâle gelmesine katkı yapmıştır. Vakıf eserlerinin inşası birçok sanatçı, mimar ve ustanın yetişmesini sağlamıştır.

- Osmanlılarda **vakıflar bir insanın doğumundan ölümüne kadar etkili olan ve ihtiyaç sahiplerinin bütün gereksinimlerini karşılayan sosyal yardımlaşma müesseseleri olmuştur.**

Bunları Biliyor musunuz?

Fatih Sultan Mehmed Han'ın 1470 Tarihli Vakfiyesinin Hayır Şartları

Yatağa düşmüş, evine doktor getirme imkânı olmayan hastalara başvurmaları hâlinde doktor gönderilmesi. İmarete gelen misafirler, görevliler tarafından güler yüzle karşılanıp misafir olarak kalmak isterlerse üç günden çok olmamak üzere misafir edilip yeme-içme ihtiyaçlarının karşılanması.

NOT: Bu ders notları, ders kitabından yararlanılarak öğrenci ve öğretmenlerimiz faydalansın diye hazırlanmıştır...

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni
sosyalciniz.wordpress.com

VAKIFLARIN SOSYAL VE EKONOMİK HAYATA KATKISI

- ✓ Vakıflar insanlar arasında din, dil, ırk, düşünce farkı gözetmeden ihtiyaç sahiplerine yardım götürmüşlerdir.
- ✓ Vakıflardan yardım alan kişiler sadece yardım gördüğü vakfa değil aynı zamanda ait olduğu topluma karşı da sevgi, saygı, bağlılık duyguları beslemektedir.
- ✓ Devlet görevlilerinin vakıf kurma konusunda öncülük etmeleri de devlet-toplum kaynaşmasını kuvvetlendirmiştir.
- ✓ Şehir merkezlerinde bir cami etrafında kümelenen medrese, imaret, çeşme, sebil, kütüphane, hastane ve bunun gibi diğer kuruluşlardan oluşan külliye ve bunları yaşatmaya çalışan vakıflar şehirleşmeyi hızlandırmıştır.
- ✓ Vakıfların faaliyetleri toplumda birlik ve beraberliğe katkı sağlamıştır. Vakıflar sadece insanların değil aynı zamanda hayvanların da beslenmelerini, tedavilerini ve barınmalarını sağlayacak faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Vakıfların sosyal, ekonomik, dinî, askerî ve kültürel alanlarda birçok faydaları vardır.

- **Cami, mescit;** camilerin mum ve kandillerinin temin edilmesi, camilerde vaaz edilmesi ve camilerin temizliği vakıflar tarafından yapılır.
- Osmanlı Devleti'nde günümüz ilkokullarına denk gelen sıbyan mekteplerinden medreselere kadar **tüm eğitim faaliyetleri** vakıflarca sunulurdu.
- **Yol, köprü, kanal, kemer, bent, çeşme, sebil, kaldırım, kervansaray, deniz feneri** vakıflar tarafından yapılır. Bu yapıların her türlü masrafı vakıflar tarafından karşılanırdı.
- Osmanlı Devleti'nde ülkenin her tarafında bulunan **darüşşifa, bimarhane, darus-sıhha** gibi isimlerle anılan hastanelerin giderleri ve personel ücretleri vakıflarca karşılanmıştır.
- Bazı hayır sahipleri kurdukları vakıflarla görevliler tutuyor, yine vakıf geliri ile gaz lambası ve yağ alarak sokakları aydınlatıyorlardı.
- Vakıflar bugün Türkiye'nin en köklü kurumlarından **Vakıflar Genel Müdürlüğü** tarafından temsil ve idare edilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü bu vakıflar adına hizmetlerini sürdürürken diğer taraftan da yeni kurulan vakıfların kuruluş, dağılışı ve denetim işlemlerini gerçekleştirmektedir.

Toplum içerisinde siyasi idarenin bir parçası olmayan ve sivil toplum alanında etkinlik gösteren kurumlar sivil toplum kuruluşlarını oluşturmaktadır. Örneğin **dernekler, sendikalar, vakıflar, mesleki kuruluşlar ve kooperatifler** sivil toplum kuruluşlarıdır.

Sivil toplum kuruluşlarının kuruluş amaçlarından bazıları şunlardır.

- ✓ Toplumsal sorunlar için çözümler üretmek ve bunları uygulamaya koymak
- ✓ Dergi, radyo, kitap, televizyon gibi araçlarla vatandaşları uyarmak, bilinçlendirme
- ✓ Küresel ısınma gibi tüm dünyayı etkileyen konularda sorunlara çözüm aramak
- ✓ Doğal afetlerde halka en kısa zamanda ulaşarak gerekli yardımı sağlamak
- ✓ Kamuoyu oluşturma yoluyla bireylerin taleplerinin dikkate alınmasına yardımcı olmak
- ✓ Demokratik bir yönetim anlayışının oluşmasında etkili olmak

Bazı Sivil Toplum Kuruluşları

TEMA
Türk Kızılayı
Yeşilay
TEV Türk Eğitim Vakfı
Mehmetçik Vakfı
ÇEKÜL
LÖSEV

İŞİNİN EHLİ İNSAN YETİŞTİRMEK

Biliyor muyuz?

Eskiden mesleki eğitimden geçmeyen birisi dükkân açamazmış. Usta olmanın usul ve adabı varmış. Öncelikle bir ustanın yanında **"yamak"** olabilmek için on yaşını doldurmak gerekirmiş. İki yıl "yamaklık" yaptıktan sonra **"çırak"** olunurmuş. Yamaklıktan çıraklığa geçerken **"şed"** adı verilen bir tören düzenlenirmiş. **Şed törenine** çocuğun babası, ustası ve şehirdeki esnafların piri de katılmış. Çıraklığa yükselince haftalığı belirlenir böylece evine de katkısı olurmuş. Üç yıl çıraklık yaptıktan sonra **"kalfalığa"** yükselirmiş. Bu dönemde mesleğin temel bilgilerini öğrenirmiş. 3 yıl kalfalık yaptıktan sonra yine bir şed töreni ile **"usta"** olabilirmiş. Böylece kendine ait bir dükkân açabilecek yeterliliğe sahip olurmuş.

Ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerinde rol oynayan en önemli faktörlerden birisi de **mesleki eğitimidir**. Bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe nitelikli iş gücü ihtiyacı karşılanır, iş gücü verimliliği artar, bilimsel ve teknolojik yenilikler hız kazanır. Anadolu'nun Türklerin ikinci anayurdu hâline gelişi XI. yüzyılın ikinci yarısının başlarındadır.

Asya'dan göç eden zanaatkâr ve tüccar Türklerin yerli tüccar ve zanaatkârlar karşısında tutunabilmeleri için aralarında bir kuruluş kurmaları gerekmiştir. Ayrıca Türkler bu kuruluş yardımıyla sağlam, dayanıklı mal yapabileceklerini düşünmüşlerdir. Bu düşünce Ahiliğin kurulmasını sağlamıştır.

Ahilik millî bir kuruluş olarak XII. yüzyılda ortaya çıkmış, **Lonca Teşkilatına** dönüşerek XX. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür.

Ahi birliklerinin meslek dallarına göre bir teşkilatlanma yapısı vardır. **Her şehirdeki değişik meslek grupları** (saraç, debbağ, terzi, kuyumcu vb.) ayrı **birlikler oluşturmuştur**. Her esnaf kolunun kendine mahsus gelenekleri ve her mesleğin manevi piri vardır.

Osmanlı Devleti'ndeki esnaf loncaları Ahilik Teşkilatının bir devamıdır.

Lonca Teşkilatının Ahilikten farkı sadece Müslüman esnaf Ahilik Teşkilatına katılabiliyorken loncalara gayrimüslim esnaf da katılabiliyordu.

Loncaların kuruluş amacı tüccar ve sanatkâr olan üyelerin haklarını korumaktır.

Ahilik ve Lonca Teşkilatı Tanzimat'ın ilanı ve yabancı devletlerle yapılan ticari anlaşmalar neticesinde gücünü kaybederek zamanla sona ermiştir. Tanzimat'tan sonra genel eğitimle mesleki eğitim bir arada düşünölmeye başlanmış ve bu yönde okullar açılmıştır.

- II. Mahmud döneminin sonlarında memur yetiştirmek üzere açılan Mekteb-i Maarif-i Adliye(1838) ve Mekteb-i Ulûm-u Edebiye (1839) **devlet memuru yetiştirmek amacıyla** açılmış okullardandır. Diğer önemli bir eğitim alanı ise askerî eğitimidir.
- Tanzimat Dönemi'nde mesleki ve teknik eğitim alanında bazı girişimler olmuştur. Örneğin 1842 yılında Askerî Baytar Mektebi, 1847'de **Ziraat Talimhanesi** adıyla ilk uygulamalı tarım okulu açılmıştır.
- Meşrutiyet Dönemi'nde mesleki ve teknik eğitim alanında oldukça zengin bir okullaşma görölmektedir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Osmanlı'da **medreseler** en yaygın eğitim kurumlarıdır. Bunun yanında bazı meslek ve ihtisas medreseleri de vardır. Darü'l Hadis (hadis öğrenimi için kurulan medrese), Darü't Tıp (tıp öğrenimi için kurulan medrese) bunlar içinde gösterilebilir. Mülki idare ve ordunun nitelikli sanat ve meslek adamı ihtiyacını karşılayan eğitim kurumu **Enderun Mektebi**'dir.

Milli Mücadele'de kazanılan askerî başarılar Cumhuriyet'in ilk yıllarında ekonomik başarılarla güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ekonominin temelini oluşturan mesleki eğitime önem verilmiştir.

Mesleki eğitim millileştirilmeye çalışılmış, mesleki ve teknik eğitim Millî Eğitim Bakanlığının görev ve hizmet alanına alınmıştır. 1934 yılında mesleki eğitim planı hazırlanmış ve planda **çırak okulları, sanat ve orta sanat okulları, akşam sanat okulları, tekniker okulları, mühendis okulları ile gezici köy kursları** açılmıştır.

MESLEKİ EĞİTİMİN AMACI

İyi Vatandaş Yetiştirmek
İşe ve Hayata Hazırlamak
Nitelikli İnsan Gücü Yetiştirmek
Yükseköğretime Hazırlamak

Günümüzde örgün eğitimin yanı sıra **yaygın eğitim** yolu ile de halkımıza mesleki eğitim kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca ev hanımlarının da ekonomiye katkı sağlaması planlanmaktadır. Bu amaçla belediyelerimiz de **meslek edindirme kursları** açarak mesleki eğitime katkı sağlamaktadır. Meslek odaları ve ticaret odaları da Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içerisinde uygulamalı eğitim vererek sanayinin kalkınmasına yardım etmektedir.

GELECEĞİN SENİN ELLERİNDE

- “Büyüyünce ne olacaksın?” sorusuna verilen yanıtlar genelde hayalle gerçek arasında gidip gelir. Kimi bir çizgi kahramandan kimi bir filmden etkilenir. Bazen rol model olarak görülen yan komşunun ya da anne ve babanın mesleği bile bu yanıtı etkiler.
- Geleceğimize yön veren **meslek seçiminde doğru adımlar atabilmek için önce meslekleri tanımalıyız.**

Günümüzde geçmişten gelen birçok meslek vardır.

- Doktorluk, hemşirelik, öğretmenlik, çiftçilik** gibi mesleklere gelecekte de ihtiyaç duyulacaktır. Gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlarımızı karşılayacak yeni meslekler ortaya çıkmaktadır.
- Bunların yanında insanların daha sağlıklı bir yaşam sürebilmesini sağlayacak beslenme şekilleri konusunda çalışma yapan **gıda mühendisliği, diyetisyenlik, beslenme uzmanlığı** gibi mesleklerin de gelecekte var olmaya devam edeceği beklenmektedir. Teknolojik gelişmeler ve dijitalleşmedeki değişim seçeceğimiz meslekleri de etkiliyor.

GELECEĞİN MESLEKLERİ

- Sosyal Medya Uzmanlığı
- Beslenme Uzmanı
- Yazılım Mühendisi
- Tıp Mühendisi
- Havacılık ve Uzay Mühendisliği
- Yapay Zekâ Uzmanı

Geleceğin mesleklerinde başarılı olabilmek için gerekli olan beceriler

Araştırma becerisi
İkna edebilme
Keşifler yapabilme
Liderlik
Yönetim becerileri
Değişime açık olma
Yaratıcılık
Problem çözme
Etkin dinleme
Eleştirel düşünme

Yetenek ve ilgilerine uygun meslek seçen bireylerin işlerini severek yaptıklarını, mesleki başarılarının arttığını ve daha mutlu bir yaşam sürdürdüklerini görülür. Bu konuda doğru karar verebilmek için meslekleri ve kendinizi iyi tanımalı, seçeceğiniz mesleğin kendinize uygunluğunu ölçmelisiniz. Kişinin farklı meslekler arasından kendisine en uygun gördüğü ve mutlu olacağını düşündüğü mesleğe yönelmesi çok önemlidir.

Uygun meslek seçiminde izleyeceğimiz basamaklar şunlardır:

Kendini Tanıma
Meslekleri Tanıma
Mesleki Eğitim Hakkında Bilgi Edinme
Edindiği Bilgileri Değerlendirme

Meslek seçimi konusunda gerçekçi ve doğru karara ulaşabilmek için;

- ✓ Kendimizi tanımalı
- ✓ Yeteneklerimizi keşfedebilmeli
- ✓ Kişilik özelliklerimizi bilmeli
- ✓ İlgilerimizin farkına varabilmeli
- ✓ Değerlerimizi belirleyebilmeli
- ✓ Güçlü ve geliştirilmesi gereken yönleri bulmalıyız.

DİJİTAL TEKNOLOJİ ÇAĞINDAYIZ

İnsanlık tarihinin en önemli gelişmelerinden biri olan tarım devrimi üretim, taşımacılık ve iletişim amacıyla hayvan emeğini insan emeğiyle birleştirdi. Gıda üretiminin artması nüfusun artmasına neden oldu. Tarım Devrimi'ni XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündeme gelen Sanayi Devrimi izledi. Bu süreç **kas kuvvetinden mekanik kuvvete geçişi** getirdi. Sanayi Devrimi demir yollarının inşası ve **buhar makinesinin devreye girmesiyle** mekanik üretime öncülük etti.

XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında elektriğin de sağladığı destekle **seri üretim** başladı. 1960'larda bilgisayarların ve 1990'larda Genel Ağ'ın kullanılmasıyla mekanik teknoloji **bilgisayar ve yazılım teknolojisiyle** desteklendi.

1.Sanayi Devrimi

Suyun gücünden faydalanılan ilk mekanik tezgâhlar bulundu. Buhar gücü gittikçe daha fazla kullanılmaya başlandı ve makineler için çeşitli araçlar geliştirildi.

2.Sanayi Devrimi

Elektrik enerjisinin kullanılmaya başlanması ile seri üretime geçildi. Elektrikle çalışan ilk üretim bandı kullanıldı.

3.Sanayi Devrimi

Üretim süreçlerinin **elektronik ve bilgi teknolojileri** ile otomasyonu sağlandı. İlk programlanabilir akıllı kontrol cihazı üretildi.

4.Sanayi Devrimi

Bilişim teknolojisi ürünlerinin ve internetin üretimin aşamalarına katılması sağlandı.

- Bugün ise bambaşka bir **dijital üretim** modeli ile karşı karşıyayız. Dijital ve ileri teknolojinin üretimin her alanında kullanıldığı bir dönemdeyiz. Günümüzde makinelerin birbiriyle iletişim kurabildiği, önceden insan gücü ile yapılan **birçok işin robotlarla yapıldığı** yeni bir teknolojik çağda yaşıyoruz. "Sanayi 4.0" olarak da adlandırılan yeni dönemde her biri farklı bilgisayarlar tarafından yönlendirilen makineler bir bütün olarak ana bilgisayarların kontrolüne girecek. Daha önce tek tek makineleri yöneten bilgisayarlar, bundan sonra fabrikaları yönetecek. Buna **Akıllı Fabrika Dönemi** veya **Akıllı Üretim Dönemi** deniliyor.
- Günümüzde tarım, sanayi, hizmet sektörlerine dayalı üretim dijital teknolojinin katkısı ile yapılıyor. Dijital teknoloji tabanlı yeni üretim **akıllı üretim, akıllı fabrika, akıllı makine, akıllı tarım** gibi isimlerle adlandırılıyor. Bilgisayar ve Genel Ağ ile hayatımıza giren dijital teknoloji tüketim alışkanlıklarımızı da hızla değiştiriyor.
- Teknolojik gelişmeler, tarım ve hayvancılığa dayalı üretimi etkiledi. Sulama, gübreleme, tarımsal araçlar ve üretimde teknolojinin gücü devreye girdi. **Modern çiftliklerde artık hayvanlar cep telefonundan takip ediliyor. Seraların sıcaklık seviyesi tek tuşla ayarlanabiliyor.**
- Yapacağınız bir aracı, oyuncağı ya da herhangi bir nesneyi bilgisayar ortamında dijital olarak tasarlıyorsanız ürününüzün örneğini **3D yazıcı** sayesinde dakikalar içinde alabileceksiniz. Günümüzde üç boyutlu yazıcı teknolojisi mücevher, aksesuar, ayakkabı ve mimari tasarımlarda kullanılıyor. Bundan başka **inşaat mühendisliğinde, otomotiv sanayisinde, tıp sektöründe, eğitimde, bilimsel çalışmalarda** birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır.

Dijital teknolojiyi ve sunduğu fırsatları iyi takip eden firmalar kendi sektörlerinde ürettikleri ürünleri piyasaya sürüyor.

Teknolojik gelişmelerin fırsatlarından yararlanmayı tercih eden gazeteler kurdukları web siteleri vasıtasıyla farklı kitlelere ulaşmayı hedeflemişlerdir.

4.5G mobil iletişim teknolojisi 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’de kullanılmaya başlandı. 4.5G ile kullanıcılara daha hızlı Genel Ağ erişim ve kullanım olanağı sunuldu. Bu teknolojiyle 3G’nin en az 10 katı hıza ulaşabiliyoruz. Özellikle yüksek veri hızları ve düşük gecikme süreleri sayesinde bilgiye erişim hızlandı. Bu sayede HD kalitesinde ve daha yüksek hızda video, film, dizi ve TV izlenebiliyor.

İngilizcede erkek arı anlamına gelen drone (diron) günümüzde **insansız hava araçları** (İHA) anlamında kullanılıyor. Uzaktan kontrol edilen pilotsuz ya da insansız hava araçları dronelar XX. yüzyılın birçok buluşu gibi öncelikle savunma sanayi için geliştirilmiştir.

Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişe **"e ticaret"** diyoruz. E ticaret ticari işlemlerin elektronik ortamda en basit, hızlı, verimli ve güvenli şekilde yapılmasıdır.

- E-ticaretin en büyük avantajı zamandan ve mekândan bağımsız olarak **dünyanın herhangi bir yerinde ve herhangi bir saatinde** müşterilere alışveriş imkânı sunabilmesidir.
- E-ticarette süreçlerin büyük kısmı dijital ortamda yürütüldüğü için kısıtlayıcı zaman ve mekân problemleri bulunmamaktadır. E-ticaret geleneksel alışverişe göre müşterinin **zaman kaybını azaltır.**
- Binlerce müşteri beklemeksizin aynı anda alışveriş ve ödeme yapılabilir. Firmalar fiziki ortamda ulaşabildiklerinin çok üzerinde müşteri ve ciroya ulaşabilirler.
- E-ticaret müşterilere daha **şeffaf bir ortam** sunar. E-ticarette müşteriler farklı firmaların web siteleri ve farklı ürünler arasında hızlıca fiyat araştırması yapabilir. Bu da rekabetin artmasını ve fiyatların düşmesini sağlar. E-ticaret ulaşım sorunu ve giderlerini azaltır.
- E-ticarette tüketiciler çok sayıda ürün çeşidini görebilir. Genel Ağ üzerinden uçak, tren veya otel odası rezervasyonu, çevrimiçi bilet alımı gibi işlemler zaman kaybetmeden kolayca gerçekleştirilebilir.
- E-ticaretin **dezavantajları** da vardır. Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişlerde müşterinin ürünü canlı olarak görüp inceleme ve deneme şansı yoktur. Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişlerde kredi kartı kullanımından dolayı **güvenlik riski** olabilir.